

LIKUTÉ SZICHOT

לקוטי שיחות

A LUBAVICSI REBBE,
MENÁCHEM M. SCHNEERSON

beszédeinek gyűjteménye

Bo – Jud Svát hetiszakasz

Próba kiadás

Chábád Lubavics Nevelési és Oktatási Egyesület

2017

5778

Fordította
Kovács Jichak rabbinövendék
Köves Slomó rabbi

Lektorálta
Oberlander Báruch rabbi
Köves Slomó rabbi

© Chábád Lubavics Egyesület
2017

13. szám

Kiadó: Chábád Lubavics Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület
1052 Budapest, Károly krt. 20.
Telefon/fax: (36 1) 267-5746
info@zsido.com
www.zsido.com

ISBN 978-963-7533-57-0

Megjegyzés

A főszövegben a szögletes zárójellel jelölt vagy a kisebb betűvel szedett szöveg a fordító kiegészítése.

A számmal jelölt lábjegyzetek az eredeti jiddis kiadás tükröfordításai, a betűvel jelöltek az angol fordításokban lévő lábjegyzetek, illetve a magyar fordítók és lektorok kiegészítései.

Bo – Jud Svát*

Az elkötelezett önfeláldozás nem ismer határokat

I.

A Megváltás az önfeláldozó integritás érdeme

A bárányáldozat – pszichológiai hadviselés Egyiptom ellen

1. Eheti szakaszunkban parancsolja meg az Örökkévaló a zsidóknak, hogy Niszán hónap 10-én vegyenek magukhoz egy bárányt, néhány napig tartsák otthonukban, majd a hónap 14-ik napján mutassák be *Peszách*-áldozatként.^a

Vajon miért volt fontos, hogy már Niszán hónap 10-én vegyék magukhoz ezt a bárányt? Bölcsseink erre válaszként azt a magyarázatot adják,^b hogy azért, mert ezzel is felkeltették a zsidók az egyiptomiak kíváncsiságát. Az egyiptomiak látták, hogy a zsidók az otthonaikban bárányokat őriztek, s meg is kérdezték tőlük ennek okát. A zsidók erre válaszként csak magabiztosan azt felelték: „Azért tartjuk itt ezt a bárányt, hogy levágjuk, majd feláldozzuk.”

Az egyiptomiak bálványként szolgálták a bárányt, (ahogy Mózes mondta a fáraónak: „Áldozzuk fel az egyiptomiak undormányát^c a saját szemük előtt és várjuk hogy

ne kövessenek meg?) Ennek dacára Isten azt kérte a zsidóktól, hogy a bárányokat négy napig őrizték az otthonaikban, és az egyiptomiak kérdéseire nyíltan mondják meg, hogy „le fogjuk vágni és Istennek áldozatként bemutatni!”

Az áldozat és az önfeláldozás érdeme a Megváltás

A zsidó népnek ez a belső integritása, és a *möszirut nefes* azok a tulajdonságok, amelyeknek köszönhetően megőrizték az egyiptomiakkal szembeni sértetlenségüket, és ez is idézte elő a Megváltást.

Bölcsseink^d is ehhez hasonlóan tanították, hogy a zsidók az egyiptomi kivonulás során mentesek voltak a *micvák*tól, ahogy azt az Írás is tudatja velünk:^e „te meztelen és mezítelen voltál.” Sőt, valójában alig lehetett őket az egyiptomiaktól megkülönböztetni, hiszen „ezek (a zsidók) is bálványimádók, és azok (az egyiptomiak) is bálványimádók.”^f Isten tehát Izrael népének adta a *Peszách*-áldozatot, s a

* Jud Svát, azaz Svát hónap 10-e, az áldott emlékü Jozsef Jichák Schneerson rabbinak (5640–5710; 1880–1950) a hatodik lubavicsi Rebbének a halálozási évfordulója. Mivel ezen *jorcájt* gyakran esik közel a Bo hetiszakaszhoz, ez a szekció is olyan *szichákat* tartalmaz, amelyek kapcsolódnak ehhez az eseményhez.

^a 2Mózes 12:3-6.

^b Lásd *Zohár* 3:251a-b.; *Dáát zkenim* a 2Mózes

12:3-hoz.

^c 2Mózes 8:22. Lásd Rási *uo.*: „Egyiptom undormánya, azaz amit az egyiptomiak tiszteltek (bálványukat)... ám a zsidókkal kapcsolatban ezt undormánynak hívjuk.”

^d *Möchlita* és Rási a 2Mózes 12:6-hoz.

^e Midrás *Ezékéil* 16:7.

^f *Zohár* 2:170b.; Midrás *Töhimil* 15:5. Lásd még a d lábjegyzetben idézett forrásokat.

micva érdeként pedig – kiegészülve a *möszirut nefessel*, ami magából a parancsolat végrehajtásából következett – Izrael kiérdemelte az egyiptomi megváltást.

Az egyiptomi és a végső megváltás párhuzama

2. Az Írás mondja:¹ „Mint Egyiptomból való kijöttödnök napjaiban – láttatok majd vele (a néppel) csodálatos dolgokat.” Ez ezt jelenti, hogy az egyiptomi kivonulás egyfajta allegóriaként szolgál az eljövendő Megváltásra vonatkozólag.⁸ Amikor a Tóra egy példával hozakodik elő, az mindig pontos, annak minden részleteiben.² Ez a mi esetünkben sincs másképpen: azok a körülmények, fogják az eljövendő Megváltás is elhozni, amelyek az egyiptomi kivonulást idézték elő.

Így csakúgy, mint ahogy a kivonulás a zsidó nép bátorságának és a *möszirut nefesnek* volt az eredménye, a jövőbeni Megváltást is bátor tetteink és a *möszirut nefes* gyümölcse lesz.

Felebaráti szeretet akadályok nélkül

3. Ha minden parancsolatot, önfeláldozásig határozott szándékkal kell végrehajtanunk, akkor a felebaráti szeretetre – amely az egész Tóra alap fundamentuma – ez sokszorosan igaz.³ A parancsolatot

teljes lelkesedéssel, másoktól nem megrettenve kell teljesítenünk.

A felebaráti szeretet jegyében kötelességünk zsidó felebarátainkkal a Tóráról és a parancsolatokról beszélni. Ha ez kezdetben hatástalannak is bizonyul, újra kell velük beszélnünk. Még akkor is ha a másik kifejezetten ellenkezik, nem szabad visszariadnunk! Hiszen, éppen az, hogy tiltakozik mutatja, hogy a dolog erősen érinti⁴. Tehát még egyszer és még egyszer meg kell próbálnunk hatni rá, egészen addig amíg be nem fogadja majd mondanivalónkat.^h

A higgadt erő

És mindezt lelkesedéssel, határozottan kell, hogy tegyük. Persze, annak érdekében, hogy hangunkat meghallják, finoman és tapintattal kell beszélnünkⁱ – (ahogy a Rebbe, az apósom szokta volt mondani, „semmi szükség a másik orrát letépni”), mindazonáltal határozottan kell cselekednünk. Ha higgadtan, ugyanakkor erőt sugározva nyilvánulunk meg, erőfeszítéseinket biztosan siker fogja koronázni.

Ha ez elsőre nem sikerül, tudnunk kell, hogy a hiányosság legfeljebb bennünk lehet, de semmiképpen sem a másikban. A másik ember jó, csak mivel

¹ Michá 7:15.

⁸ Lásd még korábban *Smot* 3. és 5. bekezdés, valamint az ott idézett hivatkozások.

² Lásd még korábban, *Smot* 17. bekezdés.

³ *Sábát* 31a.; *Tánjá*, 32. fejezet.

⁴ [Ugyanis egészen addig, amíg bármiféle reakciót is kelt a dolog, még ha az negatív is, ez annak a jele, hogy az illetőre hatással voltunk, és így előbb utóbb meggyőzhető is lesz.]

Lásd *Kuntresz hátfilá* 8. fejezet; *Torát Sálom – Széfer hászichot* 106b. oldaltól.

^h Lásd *Áráchin* 16b. és *Bává möciá* 31a., a mások megfeddése, azok helytelen viselkedéséért parancsolata.

ⁱ *Prédikátor* 9:17.: „A bölcsök szavai, nyugodtsággal elmondva, meghallgattatnak, inkább mint uralkodónak kiáltása a balgák közt.”

szavaink nem „a szívből jönnek”, nem is képesek az ő szívébe sem behatolni. Ebben az esetben érdemes elmondani egy zsoltárt, vagy imádkozni, hogy olyan szavakat mondjunk ki, amelyek a szívből jönnek. Ha így teszünk, akkor azt is ki fogjuk érdemelni, hogy azok a másik szívéig is eljussanak.^j

A zsidó szabadság a szellemi szuverenitásban gyökeredzik

4. A kivonulás idején, Izrael határozott kiállása és eltökéltsége az egyiptomiakkal szemben, azt eredményezte, hogy kiszabaduljanak Egyiptomból – sőt, még az egyiptomiak aranyát és ezüstjét is

magukkal vitték.^k Az egyiptomiak [a tengerbe] fulladtak, „s egy kivételével mind odavesztek,”^l s még ez az egy túlélő – a fáraó – is végül Ninivében kötött ki, ahol ezt követően csak még többet szenvedett.⁵

Ez ma is ugyanígy működik. Ha kelő határozottsággal és *möszirut nefessel* látunk kötelességünknek, nem hagyva magunkat zavartatni a környező világ által, hirtelen minden ellenállás megszűnik és az eljövendő világ is ez által jön el mihamarább, még a mi időnkben.

(5712–1952. *Peszách utolsó napjának a szichája*)

^j Ez a bekezdés azon jól ismert elven alapul, amely kimondja, hogy: „Szavak, amelyek a szívből (a beszélőé) jönnek, a szívbe (a hallgatóé) fognak bebocsátást nyerni.”

^k Lásd 2Mózes 11:2 és 12:35-36, és Rási *uo.*; lásd még *Möchtá* ezekre a versekre, és *Bráchtot* 9b.

^l 2Mózes 14:28.

⁵ *Játkut Simoni, Joná*, 550. fejezet.

[*Pirké dörábi Eliezer*, 43. fejezet (és lásd ott Dávid Lurja rabbi magyarázatait és mondásait.) Lásd még *Midrás Széchel tov* a 2Mózes 14:28-hoz, és a lapszéli megjegyzések *uo.*]

II.

Az alázat és az önteltség – a macesz és a cháméc szimbolikája

Peszáchi kötelességeink

5. Hetiszakaszunkban a *háchodes* szakaszban^m olvashatunk a kovásztalan kenyér evésének a parancsolatáról: „Hét napig egyetek kovásztalan kenyeret.”ⁿ

A kovásztalan kenyér *Peszách*kor való fogyasztásának a parancsolata mai napig a biblia által előírt kötelességünk részét képezi.

Általánosan, három alapkötelességünk van *Peszách*ra vonatkozólag: a *Peszách*-áldozat, a kovásztalan kenyér, és a keserű gyökér. Napjainkban a *Peszách*-áldozatnak csakis a „hadd fizessünk tulkok helyett ajkainkkal”^o – vagyis az áldozattal kapcsolatos tanulmányokkal és szóban való említéssel – tudunk eleget tenni. A keserű gyökér fogyasztása napjainkban már „csak” rabbinikus kötelesség. A kovásztalan kenyér fogyasztásának az előírása azonban mind a mai napig bibliai érvényű kötelesség.⁶

A mácesznak és a cháméc szimbolikája
6. A *macesz* kétféle módon is különbözik a *cháméc*től, azaz a kelt tésztajú kenyértől:

(a) A *cháméccal* (élesztővel) a tészta megkel, míg a *macesz* esetében a tészta megmarad eredeti állapotában. Spirituális értelemben ez azt szimbolizálja, hogy a *cháméc* az önteltségnek, önmagunk túlértékelésének a szimbóluma, míg a *macesz*, tehát a kovásztalan kenyér az alázaté, és önmehtagadásé.

Ez az oka annak is, hogy a *maceszt* a „szegénység kenyérének” nevezzük^p. Mivel a kovásztalan kenyér az alázatot testesíti meg, az a szegénység kenyereként manifesztálja magát. Ugyan a *háláchikus* előírás szerint – a gyümölcslel készített, és így finomabb és könnyebben emészthető – úgynevezett „gazdag *macesz*” is fogyasztható *peszách*kor, mindazonáltal az ünnep első estjén a *macesz*-evés kötelességének csakis a szegénység kenyérének a fogyasztásán keresztül tehetünk eleget.⁷

^m Niszán hónap újhajdját megelőző, vagy azzal éppen egybe eső hetiszakaszt hívjuk a *háchodes* hetiszakasznak, amelyiken (mint egy extra Tóra-olvasás) a *2Mózes* 12. fejezetét olvassuk, amely Niszán hónap szelekciójáról, mint a hónapok kezdete, valamint a *Peszách*ra vonatkozó különleges törvényekről szól.

ⁿ *2Mózes* 12:15.

^o *Hoséa* 14:3. A templom-szolgalat hiányában, az állat-áldozatokat, a különböző áldozásokat tárgyaló bibliai és talmudi bekezdések tanulása és ismétlése váltotta fel, amelyek így egyenértékűnek számítanak a megfelelő áldozatok bemutatásával.

⁶ *Sulchán áru*ch, *Orách chájim* 475. fejezet.

^p Lásd *5Mózes* 16:3.; Szifré és Rási erre a versre.

⁷ *Sulchán áru*ch uo. 454. fejezet.

[*Mácá ásirá* – gazdag *mácá* – a víz felhasználása nélkül készült *mácá*, amihez más folyadékokat, például gyümölcs levet használtak; az ilyenek a tésztaja a *háláchá* definíciója szerint nem kel meg. Technikai értelemben, a törvény szerint ehetünk *Peszách*kor *mácá ásirát*, de a *mácá* evésének a kötelességét nem teljesíthetjük általa, ugyanis az Írás erre a *lechem onit* írja elő (a szegénység kenyere). Lásd *Peszáchim*35a.; *Sulchán áru*ch uo. 462. fejezet. Fontos azonban tudni, hogy napjainkban egyáltalán nem ajánlott a *mácá ásirá* fogyasztása *Peszách*kor, kivéve sürgősségi esetekben, például idősök vagy betegek esetében, ahogy azt a *Sulchán áru*ch is kifejti.]

Az a *macesz*, amit a zsidók ettek Egyiptomban, szintén „szegénység kenyere” volt.

A *mácá* és a *cháméc* héber alaktani tanulságai

(b) A מצה (*mácá*) és a חמץ (*cháméc*) szavak ugyanazokból a héber betűkből épülnek fel, kivéve hogy a *mácát* מצה *hé*-vel (ה), a *chámécet* חמץ meg *chettel* (ח) írjuk.⁴

A ה (*hé*) hasonló a ח (*chet*)-hez. Alaktanilag mind a kettő három vonalat tartalmaz, valamint mindketten nyitottak alulról.

Kis nyílás a büntől való szabaduláshoz

Az egyetlen különbség közöttük, hogy míg a ח betű három oldalról teljesen zárt, addig a ה felülről egy kis ponton nyitott. Az alsó, nyitott oldal (amely mindkét betűnek a tulajdonsága) szimbolizálja az „az ajtónál hever a bűn”⁵ jelenségét, vagyis azt, hogy az ember természeténél fogva mindig nyitott, hogy a bünt beengedje személyiségébe. A többi zárt oldal (a ח esetében) azt

szimbolizálja, hogy nincs kiút, menekvés abból az adott helyzetből, hogy az „ajtónál hever a bűn”. A felső ki nyitott rész (a *hé* esetében) pedig azt jelzi, hogy előbb részletezettek dacára is, van egy kis menekülő nyílás, hogy elhagyhassuk ezt az állapotot, azáltal ha élünk a megtérés lehetőségével és *tsuvát* gyakorolunk.⁸

Ez valóban nem több, mint egy kis nyílás, de Bölcseink tanítják, hogy az Örökkévaló azt mondta: „Nyisd ki csak résnyire, mint amilyen a tű foka, és én kinyitom neked olyan szélesre mint a csarnok bejárata.”⁶ A *tsuva* egyetlen apró gondolata is képes az embert azonnal megváltoztatni a bűnös állapotából, az igaz ember állapotába.⁹

A szerénység a *tsuvára*, az önteltség bűnre vezet

7. Ezen két különbség a *mácá* és a *cháméc* között kölcsönösen összefüggnek egymással. Ha van önmegtágadás, akkor még ha az illető vétkezett is, Isten ments, gondolni fog a *tsuvára*.

Ahol azonban önteltség és túlzott elbi-

⁴ A *cháméc* és a *mácá* közti ezen különbségekről, lásd *Zohár* 3:251b-től (*Zohár* és *Rájá möhemná*) a *Zsoltárok* 68:31-et kommentálva; *Szidur im përus hámilot* 45a. oldal; *Or háTorá, Brésit* 52a. oldal. Lásd még *Pokéach ivrim* 12. oldaltól.

⁵ 1Mózes 4:7.

⁸ Lásd *Mönáchet* 29b.

[Ahol a Talmud a *hé* betű ezen interpretációját javasolja. A *chet* betű interpretációja ebből értelemszerűen következik. Lásd szintén hosszabban Mose Kordovero rabbi, *Tomer Devorá* 1:7.]

⁶ Lásd *Sir hásirim rábá* 5:3.; *Zohár* 3:95a. Lásd még korábbi, *Vájákhél* 17. lábjegyzet.

⁹ Lásd *Kidusin* 49b.

[A Talmud itt mondja ki, hogy amikor valaki eljegyez egy nőt, „azzal a kikötéssel, hogy igaz ember (*cádik*) vagyok, az eljegyzés érvényes, és kötelező erejű, még abban az esetben is, ha egyébként ismert az illetőtől, hogy bűnös, ugyanis „talán gondolatban éppen a *tsuvát* tett.” Ebből láthatjuk, hogy az ember a státuszát azonnal képes megváltoztatni, akár csak egyetlen gondolon keresztül, a legnagyobb mélységből, a legemelkedettebb szintig. Lásd még *Zohár* 1:129a-b: „Azok, akik *tsuvát* csinálnak (szó szerint, akik a *tsuva* mesterei) erényesek; mert egy óra – egy nap, egy pillanat leforgása alatt – olyan közel kerülnek az Örökkévalóhoz, amilyen közel még a *cádik* se kerül megannyi év után.”]

zakodottság van, ott nincsen olyan gondolat sem, ami *tsuvára* vezetne.

Ahol jelen van a *bitul*, azaz az önmegtagadás tulajdonsága, ott nincs kísérlet az öngazolásra. Az illető ilyen esetben inkább őszinte énjéhez igyekszik nyúlni, és amikor megtalálja a benne fellelhető visszásságokat, *tsuvát* fog gyakorolni. Túlzott önbecsüléssel azonban, mindig meg fogja találni a módját, hogy miként racionalizálja meg öngazolását és a különböző hibái alóli felmentését.¹⁰

Az öntelt és az alázatos ember gondolkodása

8. Az önteltség nem csak azért probléma, mert [az öntelt ember] minden negatív cselekedet után fog találni egy kifogást, amivel igazolhatja saját magát, hanem eleve amikor egy olyan micvát kell teljesítenie, ahol egy kicsit meg kéne hajolnia, túlzott önbecsülése újabb és újabb érveket segít neki találni, csak hogy felmenthesse magát a kötelesség alól.

Vegyük példának okáért a *cödaka*, az adományozás esetét. A *cödaka* ugyanis a *micvák* mindent átfogó elve;¹¹ így ha megértjük ezt a pontot a *cödaka* kontextusában, akkor abból megérthetjük annak alkalmazását minden más parancsolatra vonatkozólag.

Egy koldussal való érintkezés esetében például az, aki szeretné elkerülni a *cödaka micvájának* a megcselekvését, minden bizonnyal Turnus Rufus érvét fogja használni. Ő

volt az, aki a következőt kérdezte Aki-va rabbitól:¹² „Ha az Istenetek tényleg szereti a szegényeket, akkor miért nem támogatja őket?” Más szóval, önteltsége okán egyéni gazdagságát saját jogaként fogadja el, sőt, valójában azt érzi, hogy még többet is megérdemel annál, mint ami jelenleg az övé; akkor meg miért is kellene bármiről lemondania, ami az övé? Az önteltség így lehetetleníti el a másik valóságának a megértését, így garanciának veszi, hogy a másik nem is vele egyenértékű. Neki, ráadásul teljesen egyértelmű, hogy a másik azért szegény, mert valójában nem is érdemel jobbat. Mivel nyilván az is az isteni akarat része, hogy a másik szegényebb, neki miért kellene javára lemondania bámiről?

Ezzel szemben, akiben van alázat, *bitul*, a következő logikával gondolkodik:

(a) Önvizsgálatot, és önbírálatot gyakorol, hogy vajon tényleg jobb-e lényegét tekintve a másiknál, majd ezen önvizsgálat arra vezeti, hogy adakozzon. Ahogy írva van: „Mert ítéletet tettél és *cödakát* Jákobbal^{pt} – tehát maga az ítélet, azaz az önbírálat vezeti az adakozásra.

(b) Tudja, hogy még akkor is, ha valóban lehetséges, hogy a szegény a büntetés egy formájának az eredményeként nélkülözik, Isten ments, ő maga viszont – a saját erkölcsi státuszának és állapotának dacára – bőséggel lett megáldva, de ez is csakis azért lehetséges, mert az

¹⁰ Lásd minderről *Kuntresz umájon*, 15-16-os diskurzusok; *Széfér háamáámárim* 5702, 52. oldaltól.

¹¹ *Bává bátrá* 9a; Jeruzsálemi Talmud, *Péá* 1:1. Lásd *Tánjá*, 37. fejezet.

¹² *Bává bátrá* 10a.

¹³ *Szoltárok* 99:4. Lásd *Likuté szichot*, 5. kötet, 148. oldal és 47. lábjegyzet *uo*.

Örökkévaló szemében olyanok vagyunk, mint a gyermekei. S – csakúgy mint Aki-va rabbi válasza Turnus Rufusnak a példázatban – még amikor a király bünteti is a gyermekét, ám annak egyik barátja ennek ellenére kinyújtja kezét a gyermek felé, maga a király is nyugalmat lel barátja gesztusában.

Ahogy ezek a körülmények befolyásolják a *cödaka* parancsolatának megtartását, ugyanúgy kapcsolódnak ezek az összes többi *micvá*hoz is.

Az öntelt ember öngazolásai

9. Azon kívül, hogy öntelt ember minden cselekedetéhez öngazolásokat alakít ki, még abban a helyzetben is, amikor már racionális kibúvóval nem tudja magát felmenteni felelőssége alól, s arra kényszerül, hogy belássa, tette helytelen volt, fog találni mindenféle kifogást arra, hogy mi minden külső körülmény vezette rá a vétekre. Így továbbra is rendben valónak fogja magát tekinteni.

Különböző kifogásokat fog találni:

Lesznek dolgok, amelyekért majd a *jécer hárá*t fogja vádolni – amely „ég, mint a lángoló tűz.”¹⁴ Végül is, maga a Talmud¹³ állítja, hogy az Örökkévaló megbánta a *jécer hárá* megteremtését, akkor hogy is lehetne az ő számlájára írni, hogy nem tudott rajta felülkerekedni? Megint más dolgokért majd a környezetét fogja vádolni, hogy valójában a környezete vezette rá a vétkezésre, és így tovább.

Más szóval, minden olyan érv, ame-

lyet a *Tánjá*¹⁴ említ abból a célból, hogy másokat pozitív színben láthassunk, ő a saját felmentése érdekében használ. Sőt, még odáig is eljut, hogy azt gondolja, hogy a személyes körülményeihez képest, jelenlegi státusza igen dicséretes, ugyanis „másvalaki, ugyanezen körülmények mellett, már ki tudja mi mindent meg tett volna.”

Az önimádat csapdája

Sőt, még amikor tudatára is ébred annak, hogy viselkedése nem helyénvaló, és még csak kifogásokat sem lehet találni, amelyekkel felmenthetné önmagát, még ebben az esetben is, „minden büntettet (*pesáim*) eltakar a szeretet.”¹⁵ A *pesáim* kifejezés kifejezetten a lázadó tettekre utal.¹⁶ Nincs mentsége, és tudja is magáról, hogy lázadó, egy tudatos törvényszegő, mégis, önimádata „mindent el fog takarni.” Hibáitól nem képes megszabadulni, még hazugsággal sem, így az önimádat védő pajzsa mögé bújik.

A *chet* és a *hé* betűk szerepei a spiritualitásban

10. Ebben rejlik a különbség a *cháméc* és a *mácá* között.

A *cháméc* az önimádatot szimbolizálja. A *cháméc* szót *chettel* írjuk, amely alul nyitva van – „az ajtónál hever a bűn”; és minden más oldalon zárt – eleve kizárva bármiféle nyitást a *tsuvára*. Önteltsége arra készíti, (a) hogy igazolja tettét, egészen addig a pontig, míg azt már egye-

¹⁴ *Hoséa* 7:6.

¹³ *Szukká* 52b.

¹⁴ *Tánjá*, 30. fejezet.

¹⁵ *Példabeszédek* 10:12.

¹⁶ *Jomá* 36b.

nesen kívánatosnak és jónak titulálja; (b) kifogásokat és racionalizációkat keres viselkedésére; és (c) önimádatával elfedi maga elől minden vétkét. Tömören, a közös mindegyik gondolatmenetben, hogy nem fog a *tsuva* útjára lépni.

A *mácá* ezzel szemben a *bitult*, az önmegtágadást szimbolizálja. A *mácá* szót *hé* betűvel írjuk, amely felül nyitott, ugyanis az alázat eleve kizárja annak a lehetőségét, hogy (a) igazolja a saját viselkedését, és (b) hogy kifogásokat keresen és relativizáljon; sőt (c) valósággal össze lesz törve, amikor ráébred romlott helyzetére.

Az „összetörtség” arra a lelki állapotra utal, amelyről a Rebbe RáSáB mondta, hogy „egy zsidó sóhaja a *tsuvá* legfelsőbb szintje”;^v Így aztán „egy órán belül”, egy fordulatra^w tökéletes *cádikká* válhat.

Miként változhat át a *chet* a *hé* mintájára?

11. Ezek alapján már érthetővé válik,

hogy miként lehetséges, hogy a Jeruzsálemi Talmud¹⁷ a szombati tiltott munkafajták 39 kategóriáját, az *אלה הדברים* – „Ezek azok a dolgok...amelyeket parancsolt az Örökkévaló ... a hetedik napon legyen nálatok szentség, szombati nyugalom” idézetből vezeti le^x, úgy hogy az *אלה* szó ה betűjét ח-ként értelmezi, ezáltal pedig az *אלה* szó számértéke 39-é válik.^y

Ez első ránézésre kicsit nehezen érthető. Hiszen bár igaz, hogy az azonos helyen képzett hangok egymással felcserélhetők, de a számérték szempontjából, hogyan is cserélhetnénk fel a ה betűt a ח-tel?

A válasz azonban erre a következő: A fizikai világ 39 munka kategóriája, természetéből fakadóan, kapcsolódik a ח-hez ugyanis a fizikai világ dolgai eleve kapcsolódnak a vétekhez és az önteltséghez. Ugyanakkor az „Ezek a dolgok” Isten-szolgálatát, a Miskánban végzett szent szolgálat által elérhetjük, hogy „hat napon át végeztessék munka...” (önmagától végez-

^v Lásd *Likuté diburim*, 4. kötet, 1439. oldal.

^w A fenti lábjegyzetekben említett idézetben a *sáá* héber szó jelenthet órát, és eltérést, megfordulást is (mint az *1Mózes* 4:4-ben; lásd Rási *uo.*). Lásd még a Mágid *Likuté ámárimját*, *Hoszáfot* 38. fejezet; *Likuté Torá*, *Ros hásaná* 61a. A fentebb, a 9. lábjegyzetben idézett *Zohár* passzus így olvasható nem csak „egy órának”, hanem „egy fordulatra” is. (Valójában, ez magyarázatként szolgálhat az „egy óra, egy nap, egy pillanat” látszólag következetlen sorrendjére is, úgy olvasva őket mint: „Egy fordulatra, egy nap, vagy egy pillanat leforgása alatt.”)

¹⁷ *Sábát* 7:2.

^x *2Mózes* 35:1.

^y A Jeruzsálemi Talmud magyarázza, hogy a rab-

bik gyakran felcserélték a ה és a ח betűket. Ez abból az elvből következik, hogy azok a betűk, amelyeket ugyanott képezünk, egymással felcserélhetőek; pl.: *álef-chet-hé-ájin* betűk, amelyeket a torokban képezünk; *bét-váv-mem-pé* betűk, amelyeket az ajkunkkal képezünk; *gimel-jud-káf-kuf* betűk, amelyeket a szájadlással képezünk stb.; lásd *Széfér jöcirá* 2:3.; Rási a *3Mózes* 19:16-hoz; valamint lásd még *Igeret hákodes*, 5. fejezet, 23., 28., 29. és 60. lábjegyzetek.

¹⁸ [*2Mózes* 35:2.: „Hat napon át végeztessék munka.” A *2Mózes* 20:9-ben pedig az van írva, hogy „Hat napon át dolgozzál és végezd minden munkádat” – aktív módon, ezzel egy kötelességet kifejezve a munkát illetően (lásd *Möchliltá döRásbi*, és *Ávot döRábi Nátán* 11:1. erre a versre; lásd még

tessék anélkül, hogy aktívan belefolyának)¹⁸, és ezáltal a π -ből η -vé változnak.²

Ez tehát az oka annak, hogy azon a helyen, ahol az Írás az „ezek a dolgok” Isten-szolgálatáról beszél, tehát a 39

munka formáról, ahogy azok a Miskánhoz kapcsolódnak, az η (ezek) szó η betűvel tűnik fel, mivel az Isten-szolgálat η -vé változtatja azt.

(5712–1952. a *Vájákhél-Pekudé heti-szakaszok szombatjának a szichájából*)

később, *Vájákhél* 8. lábjegyzetben). A mi versünkben itt (hasonlóan a *2Mózes* 31:15-höz) azt mondja *téászé* – tehát a munka el kell legyen végezve, passzív módon (szemben a *táásze* kifejezéssel, amely azt jelenti, hogy te csináld, aktívan). Ahogy a vers halad a „de a hetedik napon legyen nálatok szentség” vége felé, a háláchá következtetése az, hogy szombat napon semmilyen munkának nem szabad elvégeztetnie, még egy idegen által sem, úgy sem, hogy te közben passzív maradsz (lásd *Möchiltá* a *2Mózes* 12:16-hoz, és *Or háchájim* a *2Mózes* 35:2-höz). Ugyanakkor van egy másik értelmezés is, a *Möchiltá* interpretációjában, amely nem a szombati munkatiltalomra, hanem általánosan a zsidónép erőfeszítéseinek kontextusában értelmezi a verset *uo.*: Amikor Izrael engedelmeskedik az Örökkévaló akaratának, a munkájuk mások által lesz elvégezve (*té-ásze*), amikor pedig nem engedelmeskednek az Örökkévaló akaratának, akkor ő maguknak kell elvégezniük a munkájukat! (Lásd még *Möchiltá dörábi Jismáél* és *Möchiltá dörásbi* a *2Mózes* 20:9-hez és a *2Mózes* 31:15-höz).

Ez tehát a szövegünk értelme: „Munkád végeztessék...magában.”]

Lásd még később, *Vájákhél* hetiszakasz 2. bekezdéstől.

² A 39 munka kategória a mi evilági elfoglaltságainkhoz és tevékenységeinkhez kapcsolódnak. Akkor válnak szükségessé, amikor valami hiány lép fel az Istenhez való kapcsolódásunkban, amikor Istenben való bizalmunk „aki táplál és eltart minden élőlényt...és étellel látja el teremtményeit, amelyeket teremtett” meggyengül, és elkezdünk különböző utakat keresni és számolgatni, hogy eltartsuk magunkat (mint a 18. lábjegyzetben, „amikor nem engedelmeskednek az Örökkévalónak...”).

Ebben az értelemben pedig, ezek a munkák a *chet* betűhöz kapcsolódnak. Ha, azonban ők Isten akaratának kedvéért lettek megcselekedve, egy magasabb célért, a szentség kontextusában – mint pl. a Szentély építésre, akkor felemelkednek és megszentelődnek, így kapcsolódnak a *héi*hez. Lásd még később, *Vájákhél* 1–10. bekezdések, a további elmélyülést végett.

III.

A Rebbék példamutatása a felebaráti szeretetben

Minden rebbének meg volt a maga fókuszja

12. A Rebbék mindegyike, Izrael vezetői, általában – és konkrétan ideértve a Rebbét, az apósomat – esszenciájukban egy entitást képviselnek, és mindegyikőjük, a zsidó nép minden ügyének felkarolásában részt vállalt.

Azt, hogy az egymást követő Rebbék valóban egy egységnek tekinthetők világosan jelzi az utódlásra használt szófordulat is: „betölti felmenői helyét” – azaz betölti a helyét, helyébe lép annak minden részletével együtt.

Ettől függetlenül, mindegyiküknek meg volt a maga speciális működési területe, amelybe a legtöbb energiát fektette, és amin keresztül minden más ügyet is keresztülvitt.

Ez a jelentése annak a talmudi szóhasználatnak is, amit a talmudi bölcsek kérdeztek egymástól: „Apád, miben volt a leg-

óvatosabb?”¹⁹ Az *Igeret hákodes*²⁰ ezt úgy magyarázza hogy természetesen nem arról volt szó, hogy az adott rabbik az egyik micvára kevésbé ügyeltek volna, mint a másokra, hanem hogy bár minden parancsolatot megőriztek, volt egy különleges érdeklődésű körük, ami a lelküknek a kapuját képezte; és ezen a kapun keresztül voltak képesek minden más általuk teljesített parancsolat és megtanult Tórát is felemelni.ⁱ

A Rebbék és a szférák

Ez összhangban van az apósom azon magyarázatával, amelyben a szférák rendszere szerint különbözteti meg egymástól a Rebbéket. Eszerint a Báál Sém Tov és a Mágid feleltek meg a *keternek*, az Álter Rebbe a *chochmának*, a Mittler Rebbe a *binának*, stb.ⁱⁱ Mint ismert, minden egyes szféra magában foglalja az összes többit is, de csak olyan módon ahogy azok az adott szférán keresztül

¹⁹ *Sábát* 118b.

²⁰ Hetedik bekezdés.

ⁱ A Talmud nyilvánvalóan nem arra az esetre utal, hogy a *micva* mások kirekesztése mellett lett megőrizve, vagy esetleg nagyobb gonddal mint a többi, ugyanis senki sem értékelheti egyik parancsolatot fontosabbnak a másiknál (lásd Midrás *Tánchumá, Ékev* 2.; *Dvárím rábá* 6:2.). A Báál Sém Tov ennek értelmében magyarázza ezen mondást úgy, hogy a *záhir* (óvatos, gondos) szót a *zohár* (ragyogás) szinonimájaként olvassa: a „Melyikkel volt apád gondosabb (*záhir*)” annyit jelent, mint „melyik parancsolat esetében érzekelte apád az isteni fény és viláosság erőteljesebb manifesztációját.” (Lásd *Keter sém tov, Hoszáfot*, 74. fejezet). Az Álter Reb-

be fejleszti tovább ezt a gondolatot, azt állítva, hogy minden léleknek van egy specifikus parancsolata, és egy olyan attribútuma, amely specifikusan kötődik ahhoz, amire koncentrálni. Ennek az egyénnek, ez jelenti a személyes „átjáróját Istenhez”, az átjárót, amelyen az egész Tórája, parancsolatai és jótéteményei felemelkednek, és amelynek útján a mennyei áldások pedig leereszkednek hozzá. (Lásd *Széfér hászichot* 5700, 22b-től.) Lásd még Maimonidész, *Kommentár a Misnához, Mákot* 3:16.; *Éc hájim* 49:5.; és *Keter sém tov* 250. fejezet (és az én jegyzeteim ott.)

ⁱⁱ Lásd *Széfér hámaámárim* 5709, 76. oldal; *Széfér hászichot* 5702, 19. oldal.

nyilvánulnak meg.ⁱⁱⁱ Ugyanígy van ez a Rebbék esetében is. A különleges, egyéni fókuszukon keresztül manifesztálódott minden egyes Rebbe a saját nemzedékében (a hozzá köthető szférával meg egyezően), de azon keresztül a többiek aspektusait is magában hordozta és érvényesítette.

Az előző Rebbe szerepe: a gondolatot tettekre váltani

13. A Rebbének, az apósomnak, a *báál háhilulá*^{iv} fókuszának a középpontjában az volt, hogy minden gondolatot tettekben lásson megvalósulni, annak létező legkézzelfoghatóbb kiterjedésében.

A Rebbét sosem ijesztette meg egy másik zsidó pillanatnyi helyzete, állapota, volt léssen az illető nagyon vallásos, vagy csak átlagember, vagy akár olyan, akinek az állati ösztön lelkéből fakadó „bolondság szelleme” olyan szinten takarta az igazságot, hogy még azt sem látta, hogy

tsuvát kellene gyakorolnia. A Rebbe úgy törődött másokkal, hogy közben nem foglalkozott azok sátuszával, gyakran segítve őket akár anyagi jellegű dolgokban, ami pedig már önmagában véve egy spirituális gesztus is volt.

Ugyanis amikor valaki tudja, hogy egy anyagi jellegű dolgot kap másiktól, az olyan helyzetet teremt, amelyben „nem akar arcátlan lenni a hitelezője-segítője jelenlétében;”²¹ így tehát a dolog végső soron spirituálisan is hatást gyakorolt rá.

Azon kívül, hogy fizikailag segíteni felebarátunkon önmagában is érték, ahogy az Álter Rebbe is megfogalmazza a *Tánjában*,²² hogy még akkor is ha a fizikai segítségnyújtásnak nem is lesz spirituális hatása, akkor „sem veszíti el a felebaráti szeretet parancsa megtartásának érdemét”, végső soron, még ha nem is látjuk rögtön, végülis a dolog hatni fog, és a másik meg fog térni *tsuvában*, hogy olyanná váljon, amilyenné lennie kell.^v

ⁱⁱⁱ Lásd *Tikuné Zohár* 47:84a., 69:116b. Minden egyes szféra magában foglalja a többi szférának az aspektusait is, de a saját attribútuma marad benne túlnyomó szerepben. Teljes kifejtésért lásd *Mystical Concepts in Chassidism*, 3. fejezet, 9. bekezdés. Lásd még korábról, *Smot* 24. lábjegyzet.

^{iv} A *báál háhilulá* a *cádik*nak a halálozási évfordulójára vonatkozó kifejezés. Szó szerint azt jelenti, hogy „a lakoma (esküvő) ünneplője;” amely kifejezés a *Zohár* 1:218a-ból és 3:296b-ből ered (lásd még *uo.* 163a.), és a *cádik* azon nagy öröme utal, hogy lelke romlatlanul tért vissza, hogy újraegyesüljön a teremtőjével (lásd még *Zohár* 1:98a., 245b.). Ekkor a *cádik* tanítványainak és a követőinek is nagy az öröme, akik (a) osztoznak az ő örömeiben, és (b) akik a *cádik* felemelkedésének az érdeme tükröződik (lásd *Igeret hákodes*, 27. fejezet); ebből fakadóan a *jorcájt*ot úgy ün-

neplik mint egy esküvői lakomát, ezzel reflektálva mesterük tanítására és útmutatásaira, elhatározva, hogy követni fogják őt az igaz útjaiban, és fokozni a Tóra tanulását és a parancsolatok megőrzését. Lásd még *The Great Maggid*, 200. oldal és 28-29. lábjegyzetek *uo.*

²¹ *Bává möciá* 3a.

²² 32. fejezet.

^v „Még ha eleinte kudarcot is vallanánk másoknak a Tórához és a Isten-szolgálathoz való közelebb vonásában, azzal még nem játszott a másik lény szeretetére vonatkozó előírás érdemét, ugyanis ezen előírásnak önmagában véve is objektív értéke van. Sőt, előbb vagy utóbb, az aki ezt a szeretetet kapja, már nem tud mit tenni, a szeretet hatása alá kerül, annyira hogy *tsuvát* fog gyakorolni, ugyanis „Isten sem vesz el lelket” (*2Sámuel* 14:14.)”

A szigort csak a kedvesség után gyakorolhatjuk

14. A Rebbe ezen megközelítése, még Izrael első vezetőjétől és pásztorától, Mózesről ered.

Az Írás a következőt mondja: „Ezek a szavak, amelyekkel szólott Mózes”. Itt Mózes kezdetét vette a zsidó nép] dorgálásának.²³ De mikor tette mindezt? Ahogy a fenti idézett vége tanúskodik róla, csak „...miután legyőzte Szichónt.” Látjuk tehát, hogy Mózes is csak akkor kezdte dorgálni a népet, miután jót tett velük, és győzelemre vitte a Szichón ellenei harcot. A rendreutasítás mindig csak az után következhet, hogy a másoknak fizikai értelemben is segítünk. Ha ezt követően tartunk erkölcsi megfedést, akkor az sokkal jobban befogadható lesz, és ezáltal nagyobb hatékonysággal tudjuk előidézni a kívánt hatást.^{23*}

Ez okulásként szolgál minden nemzedék Mózesének^{vii} is. „Mózes kiterjedése

minden nemzedékben”^{vi} először jószót, áldást és sikert kell hogy osszon, és csak utána jöhet a megrovás. Ezt a sorrendet még abban az esetben is fontos fenntartani, amikor egy olyan dologról van szó, mint például az aranyborjú vétke, tehát valami olyanról, ami a hit antitézisének a kifejezése.^{viii}

A jutalmazás témájának a tanulása: csak ha már minden mást megtanultunk

15. A Rebbét, a *baál háhilulát* egyszer arról kérdezték, hogy miért támogat minden egyes zsidót, még azt is, aki ellenkezője a „felemelni kell és nem leereszteni”^{ix} típusának.

A Rebbe erre azt felelte: „A *Sulchán áruchnak* négy része van: az *Orách chájim*, a *Jore déá*, az *Even háezer* és a *Chosen mispát*. A „felemelés-leeresztés” témájával foglalkozó törvények a *Chosen mispátban* kapnak helyet, a *Sulchán áruch*

²³ 5Mózes 1:1.; lásd Szifré – Rási idézetében – *uo*.

^{23*} *Uo*. 1:4; lásd Szifré – Rási idézetében – *uo*.

[Mózes addig nem fedte meg Izraelt, amíg rájuk nem ruházott néhány kézzel fogható jót Szichón és Óg legyőzése által, oda adva Izraelnek birtokba földjüket.]

^{vii} Lásd Midrás *Brésit rábá* 56:7.: „Nincs olyan nemzedék, ahol ne lenne egy olyan ember, mint Mózes.” A *gádol hádor* (a nemzedék vezetője) Mózesre utal – a nemzedék Mózesére; lásd Rási a *Sábát* 101b-re és *Szukká* 39a-ra, Moshe kezdőszóval.

^{vi} *Tikuné Zohár* 69:112a. (valamint 114a.): „Mózes kiterjesztődése minden nemzedékben jelen van, minden olyan *cádikban* és bölcsben, aki a Tóra tanulmányozásával foglalja le magát.” Lásd még a következő lábjegyzetet.

^{viii} Amikor Mózes számára kiderült az arany borjú vétke, mielőtt vétkükért megfeddte volna az embereket, (a) Isten irgalméért imádkozott, hogy

kímélje meg a népet (2Mózes 32:7–14.); és (b) „ledobta kezeiből a táblákat és összetörte azokat a hegy alján” (2Mózes 32:19.). Ezzel tulajdonképpen enyhítette az emberek bűnét; mivel a kötött táblákat még nem kapták meg, így formálisan a szövetség sem teljesedett még be (lásd Midrás *Smot rábá* 43:1., 46:1; *Tánchumá*, *Tiszá* 30. bekezdés).

^{ix} Lásd *Ávodá zárá* 26b., ahol a Talmud felsorolja a vétkezők azon típusait, akiket „le kell eresztetni, és nem kell felemelni (tehát megmenteni, vagy jutalmazni).” Ilyenek pl. az eretnekek, besúgók és hitehagyottak. A kapcsolódó törvények, amelyek ezekre az emberekre vonatkoznak, a *Chósen mispát* (utolsó előtti-előtti) 525. fejezetében kerülnek kifejtésre. A téma, már korábban, a *Jore déá* 158. fejezetében is érintve van; de csak úgy mint a bálványimádás törvényeinek a kontextusában érintőleges szabályozás, arra mellékesen utalva, s a fő forrása a *Chósen mispátban* található. Lásd még az eljárás szabályát a *Szánhedrin* 34b. közlésében.

utolsó könyvében, és azon belül is a legutolsó fejezetben.

A tanulás sorrendje az említett sorrendnek megfelelően történik: először az *Orách chájim*, a *Jore Déa* és az *Even háezer* valamennyi fejezete, majd közel minden fejezete a *Chosen mispátnak*, egészen amíg el nem éri az utolsó fejezeteket. Csak ezen tanulmányokat követően tanulja az illető, a „felemelés és leeresztés” törvényeit.

Ha büntetni akarunk, minden bizonnyal a Tóra alapjait sem értjük

16. Ennek mélyebb jelentése a következőkben ragadható meg:

ha egy másik zsidónak szívességet teszünk, akkor az minden kétséget kizáróan egy jó cselekedet. Ha azonban ártunk neki, azzal az érveléssel, hogy ezt a Tóra tanításával összhangban tesszük, akkor könnyen lehet hogy tévedünk a törvény alkalmazásával kapcsolatban. Sőt az is előfordulhat, hogy valójában, önös ér-

dekből tesszük. Nem azért büntetjük a másikat, mert azt a *Sulchán áruch* követeli meg tőle, hanem csak mert egyszerűen élvezzük, hogy büntethetünk.²⁴

A bíró is könyörületes kell hogy legyen

Egy bírónak szükségszerűen könyörületes embernek kell lennie,^{24*} olyannak, aki képes érdemet találni a másikban. Még abban az esetben is, amikor a vádlottat korbácsolásra kell ítélnie, vagy még annál is súlyosabb büntetésre, ő maga személyesen nem hajthatja végre a büntetést, annak dacára hogy a büntetést a *Sulchán áruch* megköveteli – mert nem képes elviselni a másik szenvedését. Éppen ezért a büntetést egy a bíróság által kijelölt helyettes végzi el.

Fenti esettől kivételt képezne egy tökéletes *cádik* esete, valaki olyan mint Sámuel próféta: mivel híján volt bármiféle egyéni motivációnak, és teljes mértékben az isteni akarat végrehajtásának eszközeként „működött”, ő maga is képes volt Ágág kivégzésének végrehajtására.^x

²⁴ Lásd *Derech micvotchá, micvát lo tévááru* és 2. fejezet (89b. oldal).

[A *Cemách cedek* magyarázza ott hosszabban, hogy vannak olyan emberek, akik életerejükét és örömeiket abból merítik, hogy mások felett büntetést hajthatnak végre. Amikor vétkezőket látnak, teljesen fellelkesülnek, hogy láthatják őket megbüntetve, akár még a legkönyörtelenebb módon is, és előnyben részesítik, ha ezt a büntetést személyesen hajthatják végre. Azt hangoztatják, hogy azért reagálnak ilyen módon, mert ennyire lelkesednek az isteniért, és ennyire gyűlölik a gonoszta. A valóság ezzel szemben azonban az, hogy csupán szadista hajlamaik kiélésére végeztetnek, amely viselkedésben személyes élvezetet nyernek. Attitűdjük és tettük a Tóra által előírt büntetés célját és jelentését hazudtolja meg. A Tórai büntetések ugyanis nem a dühből és a bosszúból,

hanem az irgalomból fakadnak – hogy megtisztítsák általa a vétkest, ami így a beteg lélek gyógyszerékként funkcionál (lévén hogy a vétek egyfajta spirituális betegség). Isten a könyörület és a kegy mellett van elkötelezve: „Király arcának világosságában élet van” (*Példabeszédek* 16:15.) és „fentről nem ereszkedik le gonosz.” (*Midrás Brésit rábá* 51:3.) Lásd *Igeret hákodes*, 11. és 22a. fejezetek.]

^{24*} Maimonidész, *A Szánhedrin és a büntetőjog szabályai* 2:3: „Bármely *Szánhedrinre* igaz, hogy nem jelölhetnek ki [egy nagyon öreg embert vagy egy eunuchot, mert nekik hajlamuk van arra hogy ne könyörületlenek legyenek... *Szánhedrin* tagjának olyan embernek kell lennie, aki rokonszenves.” Lásd ott a 7. bekezdésben!]

^x Lásd *ISámuel* 15:32–33.; lásd még *Máámáré ádmor házákén* 5565, 1. kötet 421-422. oldal.

A gyarlóságtól tartsuk magunkat távol, ne a gyarlótól!

17. A *haszidok* igyekeznek mindig a Rebbéjük által kijelölt utat követni, éppen ezért nekünk is tudnunk kell: hogy bár óvatosnak kell lennünk a nálunk spirituálisan alacsonyabb szinten levő emberekkel, nehogy Isten ments, minket is a saját szintjükre rántsanak, de ettől függetlenül nem szabad őket eltolni magunktól, hanem inkább fel kell, hogy emeljük őket, kedvességgel, akár anyagi segítséggel, ami végeredményben spirituális támogatáshoz is fog vezetni.

Aki ezt a mintát követi, abban az isteni segítségben fog részesülni, mely segí-

teni fogja a helyes út követésében, ahogy a Bölcseink is kommentálták a verset „Az Örökkévaló megvilágítja a szemüket mindkettőjüknek.”²⁵ Az ilyen, saját és háznépe számára is bőséges áldásban fog részesülni. Az isteni *cheszed* végtelen attribútuma fog kinyúlni hozzá, valamint azt a befogadó edényt is meg fogja megkapni, amellyel az áldást be tudja fogadni – ahogy azt a *haszid* filozófia interpretálja az „ő majd eltart téged”^{xi} versben, hogy ezen edénnyel járó biztosítékot is birtookolja, és magába szívja a bőséges isteni áldást.

(5714–1954. svát 10. szichájából)

²⁵ *Trumá* 16a.

[„Szegény és elnyomás embere találkoztak, mindkettejük szemének megvilágosítója az Örökkévaló” (*Példabeszédek* 29:13.). Amikor a diákok kérdeznek a tanártól, és azt kéri: „Taníts Tórára, ha eszerint cselekszik, akkor Isten mindkettejük szemét megvilágosítja majd.” Lásd ott Gersom rabbi kommentárját, aki a következő módon értelmez: „a szegény ember jelenti azt, aki mentes a Tórától, az „elnyomás embere” meg azt, aki egy korlátozott mennyiségét tudja a Tórának. Az utóbbira hárul (vagy bárkire, akinek a lehetőség vagy képesség erre megadatott) a mások tanításának a köteles-

sége. A hatás, mindegyik számára nyereséges lesz. Lásd még *Tánjá*, *A szerző előszava* (a végéhez közel). Lásd még *Torá or*, *Brésit* 1b. oldal, ahol ugyanaz az elv működik az adományozás kontextusában, azaz hogy segíteni egy másikon anyagiak útján (lásd *Or háTorá*, *Brésit* 6. kötet, 2052. oldal.]

^{xi} *Zsoltárok* 55:23, a *jöchálkelechá* a *kéli* idiómájaként is olvasható, az „Ő majd ellát a szükséges edényekkel és eszközökkel, amelyeken keresztül képes leszel fogadni az isteni ellátmányt és áldást” értelmében. Lásd *Likuté szichot*, 1. kötet, *Noách* 9. bekezdés vége.

IV.

Pártoskodás helyett céltudatos cselekvés

Az „idővel élni”

18. A Rebbe, a *báál háhilula* által bevezetett szokások egyike, hogy az aktuális hetiszakasz hét részre osztott szakaszait, a hét azonos napjain tanulmányozzuk Rási kommentárjával.^{xii}

A Rebbe ebben az értelemben idézte az Álder Rebbe elvét, miszerint „az idővel összhangban kell élnünk”, amely annyit tesz, hogy minden nap ki kell nyerni a hetiszakasz aktuális napi szakaszából az arra a napra vonatkozó tanítást, útmutatást.

A tenger a *möszirut nefes* érdemként ketté válik

19. A *hilulá* ezen napjához kapcsolódó hetiszakaszban (a hét másodikról a harmadik napjára esően a *Besálách* hetiszakaszban)^{xiii} a téma a zsidó nép helyzete, közvetlenül a Vörös tenger kettéválását (*kriát jám szuf*) megelőzően.

A tenger kettéválása a legnagyobb csodák egyike volt, mint az világosan kiderül a rabbinikus kifejezésből:²⁶ „nehéz, mint a Vörös tenger kettéválása.” Ez az esemény egyben a felkészülés is volt a

Tóra-adásra, csak úgy mint az eljövendő Megváltásra.^{xiv}

Vajon miként lehetett elérni a tenger kettéválásának a megvalósulását?

Ennek a története a hetiszakasz harmadik szekciójában kap helyet, amelyet holnap fogunk tanulni, a *hilulát* követően. Volt egy zsidó, akit Náchson ben Ámináávnak hívtak, és aki a kellő önfeláldozással a tengerbe vetette magát. Tette azt a hatást váltotta ki, hogy a többi zsidóban is feltámadt a *möszirut nefes*, az önfeláldozás attribútuma, ami pedig így előidézte a tenger kettéválásának a csodáját a fizikai világban.^{xv}

Meggedett volt-e Náchson önfeláldozása?

20. Náchson ben Ámináávnak a tengerbe ugrása, abban az időben és azok között a körülmények között, nem volt egy teljességgel következetes lépés. Van egy elmélet, miszerint a Tóra-adást megelőzően a zsidók „Noách fiainak” státuszában voltak,^{xvi} és ezzel kapcsolatban van egy vita a korai és kései autoritások között,

^{xii} Minden hetiszakasz 7 részre oszlik, ugyanis szombaton hét embert hívnak a Tórához. Ez egyben lehetővé teszi azt is, hogy a hét minden napjára jusson egy tananyag.

^{xiii} 2Mózes 14:9-14. (5716. svát 10., hétfői napján mondta a Rebbe ezt a *szichát*.) A *szicha* a *Besálách* egyik bekezdését taglalja, de a téma valójában az előző Rebbe tanításai és munkájának jelentősége a *jorcájtja* kontextusában, így ide lett beszűrve.

²⁶ *Szotá* 2a.

^{xiv} Lásd *Torá or*, *Besálásch* 63a.; és *Likuté Torá*, *Cáv* 17a.

^{xv} Lásd *Szotá* 37a.; *Möchiltá* a 2Mózes 14:22-höz.

^{xvi} A *bné Noách*, azaz Noách gyermekei egy olyan kifejezés, amellyel az egésze emberiséget jelöljük, a zsidókon kívül – akiket Ábrahám kiválasztása óta, Ábrahám fiainak nevezünk (*Nödárim*, 31a.). Izrael és Noách gyermekei közti legnyilvánvalóbb különbség, hogy a zsidókra nézve kötelező a Tóra 613 törvényének a követése, míg utóbbiaknak

hogy vajon az önfeláldozás (*möszirut nefes*), az Noách fiainak a kötelességei közé tartozik-e, vagy sem.^{xvii}

Amennyiben azzal a feltételezéssel élünk, hogy Noách fiaira nézve nem kötelező a *möszirut nefes*, akkor életük feláldozásával valójában egy tiltott dolgot cselekednek meg; ugyanis rájuk nézve is kötelezően fennáll a vérontás tilalma, még akkor is ha éppen a saját vérükről van szó – ahogy írva van: „És bizony véreteknek lelketek szerint számon kérem.”^{xviii} Ezekből következően pedig [világosan látható], hogy Náchson ben Áminádávnak nem lett volna szabad feláldoznia a saját életét.

Sőt, még azok szerint is, akik azon a véleményen vannak, hogy a Tóra-adás előtti zsidók nem voltak a „Noách fiai” státuszban, ezt csak arra az esetre vonatkozólag

állítják, ahol ez [a státusz-meghatározás a törvény] szigorúbb kötelességét jelenti, a törvény alóli felmentés tekintetében azonban ők sem tekintették [„Noách fiainak” a tóra-adás előtti zsidóságot.]^{xix} Így tehát az önfeláldozás [általi öngyilkosság] tilalma [alól ő szerintük sem mentesült Náchson?!]

[Így azonban nem világos, hogyan járhatott el ilyen önfeláldozó módon Náchson, amikor ezzel – minden vélemény szerint – a korabeli státusza okán, egy tilalmat szegett meg?]

A *möszirut nefes* kiváltója:

a Tóra-adás iránti vágy

Náchson, azonban tudta, hogy a kivonulás idején Isten azt mondta: „Miután kihozod a népet Egyiptomból, ezen a hegyen szolgálj majd Istenedet.”^{xx} Ez

csak Noách gyermekeinek a hét előírását kell betartaniuk. Ezek a következők: igaz bírósági rendszer fenntartása, a blaszfémia tilalma, a bálványimádás tilalma, a házasságtörés tilalma, a vérontás tilalma, rablás és élő állat húsa fogyasztásának tilalma (*Szánhedrin* 56a-tól).

Az Ősapák különleges szövetségbe léptek Istenel, s további előírásokat fogadtak el (pl. körülméletés) s már a Tóra adás előtt magukra vállalták annak szabályainak a megtartását (Midrás *Vajikrá rábá* 2:10. stb.). A kérdés továbbra is fennáll, hogy ez vajon megváltoztatta a jogi státuszukat egészen vége, és elhagyták a Noách fiai állapotát, vagy ilyen változást csak a Tóra-adás generálhattott (lásd *Encyclopedia Talmudit*, 1. kötet, *avot-1* kezdőszavakkal, 5. bekezdés, és 3. kötet, *ben Noách* kezdőszavakkal, 1. bekezdés; *Likuté szichot*, 5. kötet 143-146. oldal).

^{xvii} A Tóra arra kötelezi a zsidót, hogy szentelje meg Isten nevét, s ne széntségtelenítse meg (*kidus hásem*, vagy a *möszirut nefes micvája*). Egy zsidónak ebből következően előbb kell meghalnia, mint hogy a bálványimádást, házasságtörést, vagy gyilkosságot kövessen el. A többi *micvára* vonat-

kozólag, előbb kell azokat áthágnia, mint hogy a halált válassza – kivéve a vallási üldöztetések idején, amikor megpróbálják ki írtani a hitünket, vagy akár csak egyetlen parancsolatot is. Ebben az esetben kötelességünk inkább a halált választani, mint hogy bármilyen előírást vagy tipikusan zsidó szokást áthágjunk. (*Jomá* 82a-b.; *Szánhedrin* 74a-b.; Maimonidész, *A Tóra alapjainak szabályai* 5. fejezet; *Sulchán áruch*, *Jore déá* 157:1. Lásd még később, *Jitro* q lábjegyzetben. Noách gyermekeit illetően azonban vita van a különböző autoritások között, hogy vajon rájuk nézve is kötelező a *möszirut nefes* az előírásaikat illetően (lásd a kommentárokat a *Szánhedrin* 74b-hez).

^{xviii} *1Mózes* 9:5.; lásd Rási uo. Lásd még *Likuté szichot*, 5. kötet, 146. oldal.

^{xix} Lásd *Encyclopedia Talmudit*, 1. kötet, *avot-1* kezdőszavakkal, 5. bekezdés; *Likuté szichot*, 5. kötet, 143. oldaltól. Az ember magával szemben lehet szigorú, s megcselekedhet többet a feltétlen szükségesnél. Az önkéntes *möszirut nefes* a mi esetünkben azonban, a vérontás kifejezett tilalmának a fellazítása, áthágása lenne, így mindent egybe vetve nem elfogadható.

azt jelenti, hogy Egyiptomból egyenest a Szináj hegyre kell vezessen az út, hogy megkaphassuk a Tórát. Náchson éppen ezért nem is törődött semmivel az út mentén. Tudva azt, hogy a Szináj lesz a végállomás, az addig vezető út alatt felmerülő akadályok (mint pl. a tenger) nem tudták megzavarni: a tengerbe ugrott, hogy folytassa útját, egészen addig amíg el nem éri a Tóra-adást.^{xxi}

Négy csoport a tenger előtt

21. A hetiszakasz mai részéhez^{xxii} kapcsolódó Midrás (*Pirká dörábenu hákados*) – ami egyben a *hilulá* napjához is kötődik – meséli, hogy a tenger előtt állva négy pártra osztódtak a zsidók. Az egyik csoport javaslata így hangzott: „Jelöljünk ki egy vezetőt, és térjünk vissza Egyiptomba.” A második csoport azt javasolta, hogy viseljenek háborút Egyiptom ellen. A harmadik azzal az ötlettel állt elő, hogy meneküljenek a sivatagba. Csak egyetlen csoport mondta azt, hogy a tenger felé vegyék az irányt.

A „kövesd a többség nézetét”^{xxiii} elvének a megközelítésében, Náchsonnak – még tisztán szent logika mentén is – minden bizonnyal komoly kétségei lehettek volna a tengerbe ugrás engedélyezhetőségével kapcsolatban.

A Szinájra csak egy út vezetett, a tengeren keresztül

Mindazon által, Náchson visszautasítot-

ta, hogy ilyen jellegű megfontolásokat vegyen számításba. Azt tudta, hogy Isten azt mondta, hogy a Szináj hegyre kell mennie, hogy megkaphassák a Tórát. Úgy érvelt, hogy ezen végállomást nem érhetik el úgy, hogy közben visszafordulnak Egyiptomnak, de azzal sem, hogy esetleg csatát vállalnak fel velük, vagy a sivatag felé menekülnek. Csak egy út állt előttük: a tengeren át. Ez pedig nem hagy más lehetőséget, mint a tengerbe ugrását, hiszen egyedül ez fogja közelebb vinni őket egy lépéssel a Szináj hegyhez.

A Rebbe möszirut nefese: a Tóra terjesztése a Jevszekcia tombolása közepette

22. A zsidó nép helyzete a tenger kettéválásának idejében minden nemzedék számára okulásként szolgál. Csakúgy, mint a Rebbének, a *báál háhilulának* a szent munkássága, amelynek mindvégig középpontjában volt a *möszirut nefes*, amelyet egyben átadott mindazoknak is, akik követői voltak.

Vezetőségének rögtön a legelején a *möszirut nefes* jegyében kezdte meg szent munkáját. Ez abban az időben volt, amikor a *Jevszekcia* tombolt egész Oroszországban. Ilyen időben elfogadni a vezető szerepet a Tóra és a *micvák*, valamint a *pönimiut háTorá* terjesztésében, teljes mértékben szembe ment az uralkodó körülményekkel, és ellentétes volt a természet normális működési rendjével;

^{xx} 2Mózes 3:12.; lásd Rási *uo.*, és Midrás *Smot rábá* 3:5.

^{xxi} Más szóval, Náchson tette nem a tudatos *möszirut nefesé* volt, hanem csak azon útmutatás továbbkövetése, amely kimondja, hogy a Szináj

hegyre kell érkeznie, mint az magyarázatot nyer később a 21. bekezdésben.

^{xxii} Lásd *Torá slémá* a 2Mózes 14:13-hoz, 81. lábjegyzet.

^{xxiii} 2Mózes 23:2.

ezen tevékenység a szó-szoros értelemben a testi és lelki önfeláldozást igényelte.

Ezt a *möszirut nefest* a Rebbe egyaránt megkövetelte mindazoktól, akik követői vagy kollégái voltak.

A *Sulchán áruch*ban nincs precedens arra vonatkozólag, hogy valaki mástól meg lehetne követelni a *möszirut nefest*. Az ugyan mindnyájunk kötelessége, hogy a másikat igyekezzünk rávenni valamenynyire parancsolat megtartására, hiszen ez része az „intve intsed embertársadat”^{xxiv} előírásának; de a *möszirut nefes* megkövetelésére nincs semmi ilyen jellegű kötelesség.

Azonban mindez csak akkor igaz, ha az illető nem érzi az isteni küldetés hívó hangját. Más azonban a helyzet, ha valaki ahhoz hasonló szinten egy égi küldetés teljesítője, mint Mózes, akiről azt olvassuk, hogy „a *Sechiná* szólalt meg a torkából”^{xxv}.

Ábrahám és Ákivá rabbi önfeláldozása

23. A Rebbe taglalja egy *máámárban*^{xxvi} Ákivá rabbi és Ábrahám ősapánk *möszirut nefese* közti különbséget: Ákivá rabbi kereste a lehetőséget a *möszirut nefes*

megcselekvésére, amit az általa gyakran használt parafrázis jellemez: „Mikor lesz lehetőségem, hogy megcselekedjem!”^{xxvii}

Ábrahámot illetően azonban, a *möszirut nefes* nem volt önmagában az Isten-szolgálatának a része. Fő elfoglaltsága az volt, hogy „és hívta (*vájikrá*) ott az Örökkévalót, az örök Istent (*Él-olám*)”^{xxviii} – amely versben a *vájikrá* – hívta szót *vájákrinak* – hívattak kell olvasni, ami a hívta helyett ezáltal azt jelenti, hogy másokat készített, hogy hívják Istent.^{xxix} Sikerült elérnie, hogy az emberek *Él-olámot* (világ Istene) hívják, és ne *Él-háolámot* (a világ Istene), ami azt jelzi, hogy az istenség és a világegyetem kapcsolódnak egymáshoz, ám két különböző entitást képeznek, ezzel szemben az *Él-olám* azt jelenti, hogy Isten és a világ egy entitás, ugyanis „az Örökkévaló az Isten és senki más kívüle.”^{xxx}

Ez volt Ábrahám ősapánk Isten-szolgálat. Ugyan nem kereste az alkalmat a *möszirut nefes*re, de mindig készen állt rá, ha a szükség úgy kívánta. Még az sem jelentett számára akadályt, amikor az

^{xxiv} 3Mózes 19:17.

^{xxv} Lásd korábban, *Váérá* j lábjegyzet.

^{xxvi} *Széfér háámámarim* 5700, 30. oldal; *Széfér háámámarim* 5702, 77. oldal.

^{xxvii} *Bráhot* 61b.

^{xxviii} 1Mózes 21:33.

^{xxix} *Szotá* 10a. Lásd *Likuté szichot*, 1. kötet, *Vájérá* 9. bekezdés.

^{xxx} 5Mózes 4:35.; lásd még *uo.* 4:39., és ennek az interpretációját a *Tánjá*, *Sáár hájichud voháemunán*ban, különösen az 1–3. és a 6. fejezetekben. *Él háolám* – a világ Istene – azt jelzi, hogy Isten és a világ, két egymástól különálló entitást képvisel, azt leszámítva, hogy Isten az, aki fenntartja a vi-

lágot, és ő is az ura annak. *Él olám* ezzel szemben azt fejezi ki, hogy a világ önmagában véve is csak Isten létezésén keresztül létezhet: a világ az nem Istentől kívül létezik, és nem is választható le róla, mivel „Isten a világ”, ugyanis „nincs más, csak Ő egyedül”, leszámítva azt, hogy az Istenség takart és rejtett a világban. (Lásd *Likuté szichot*, *Távo* 43c. oldal; *Májim rábim* 5636, 78. fejezet; *Likuté szichot*, 1. kötet, *Toldot* 6. bekezdés és 19. lábjegyzet *uo.*) Lásd még Midrás *Brésit rábá* 68:9.: „Isten a helye a világnak, de Istennek nem a világ a helye,” azaz Isten magában foglalja a világot is, ám a világ nem foglalja magában Istent.

^{xxxi} *Pirké dörábi Eliezer*, 26. és 52. fejezet; Midrás *Brésit rábá* 38:13.; Rási az 1Mózes 11:28-hoz.

égő kemencébe vetették.^{xxx1} Az egyetlen dolog, ami számára fontos volt, hogy végrehajtsa az „és hívta ott az Örökkévalót, az örök Istent” szolgálatát.

Az előző Rebbe,

Ábrahám spirituális örököse

A Rebbének, a *báál háhilulának* is ugyanilyen volt az attitűdje. Nem hajhászta a *möszirut nefest*; ez önmagában nem volt fontos neki. Annak kereste a lehetőségét, hogy teljesítse az „és hívta ott az Örökkévalót, az örök Istent,” azaz a Tórának és a parancsolatoknak, valamint a *pönimiut háTorának* a terjesztését, azok szokásaival és iránymutatásaival. Ez volt az ő fő foglalatossága, és ennek végrehajtásától, semmiért sem tágitott, amelynek eredményeként feladatát a szó szoros értelemben vett *möszirut nefessel* teljesítette.

A Rebbe nem engedett teret olyan számításoknak, vagy mérlegeléseknek, hogy vajon van-e vallásjogi létjogosultsága a *möszirut nefesnek*, hiszen nem ez volt tevékenységének a fókuszában. Foglalatossága a *jiddiskájt* terjesztésében és megerősítésében merült ki, és semmi más nem számított neki, semmi sem tudta eltántorítani ezen feladatától.

Éppen ezért nem tudtak rá a különböző zsidó csoportosulások hatást gyakorolni. Az ő érveléseik ugyanis számára teljesen irrelevánsak voltak. Egyetlen dolgot tudott: hogy közelebb kell kerülni a Szináj hegyhez! És hogy a tenger elzárja az utat? Akkor bele kell ugrani a tenger-

be! És hogy mi lesz azután? Az már Isten dolga, neki azzal nem kell foglalkoznia. Az ő dolga annyi, hogy tegye meg, amit meg kell tennie – azaz kerüljön mindig egyre közelebb és közelebb a Szináj hegyhez.

Csak a céllal szabad foglalkozni, az akadályok Istenre tartoznak

24. Ez az a tanítás, amit a Rebbe. A *báál háhilula* hagyományozott ránk, mindazokra, akiknek készülődniük kell a közelgő Megváltásra.

A mi feladatunk az, hogy megőrizzük az „azért teremtettem, hogy teremtőmet szolgáljam”²⁷ szemléletét, és hogy legyünk „emberszeretők, akik közel hozzák őket a Tórához!”^{xxxii}

Ez a feladatunk, és minden más pedig már irreleváns számunkra.

Igaz, hogy léteznek különböző csoportok, mindenféle érvekkel. Sőt! Időnként egészen abszurd érvekkel. Vannak, akik azt akarják, hogy „jelöljünk ki egy vezetőt, és térjünk vissza Egyiptomba”; mások majd azt akarják, hogy csatát vívjunk, és megint mások meg a sivatagba akarnak menekülni.

Ám mivel ezek közül egyik sem visz közelebb a Tóra átvételéhez, ezek nem a mi útjaink.

A mi célunk az, hogy a Tóra befogadásának és átvételének az irányába mozduljunk, ahogy mondani is szoktuk *notén háTorá* – aki a Tórát adja, azaz jelen időben adja.^{xxxiii} Ennek értelmében [mi úgy törünk ezen cél érdekében], hogy figyel-

²⁷ Kidusin 82a.

^{xxxii} Az atyák bölcs tanításai 1:12. Lásd Tánjá, 32. fejezet.

^{xxxiii} A Tórára mondott áldásokban megáldjuk Istent, mint aki a Tórát adja nekünk. A Tóra adása,

men kívül hagyjuk a számíthatásokat. És ha a tenger áll az utunkban? Akkor sincs semmi, ez esetben a tengerbe megyünk. Ha egy heggyel akadunk össze? Azon is keresztül küzdjük magunkat. Megyünk előre, hogy átvegyük a Tórát, hogy egyeshülhessünk az Örökkévalóval.

Mikor úgy indulunk átvenni a Tórát, hogy félre teszünk mindenféle számíthatást, akkor az „Örökkévaló fog harcolni értetek, ti pedig hallgassatok!” versben foglaltak is minden bizonnyal megvalósulnak.^{xxxiv}

Egyetlen zsidó választ már csak el a Megváltástól

25. Úgy, ahogy Náchson tettével azt érdemelte ki,^{xxxv} hogy ő lehessen az első a fejedelmek közül, aki áldozatot hozva felszentelheti a *Miskánt*, amely a „lakjam közepettük”^{xxxvi} célját szolgálta, ehhez hasonlóan minden zsidónak Náchson-

hoz hasonlóan kell magára gondolnia magára.

Ez fogja előidézni a *Tikuné Zohárban* írtakat is.^{xxxvii} hogy „ha csak egyetlen zsidó is, olyan lesz mint amilyennek lennie kell (az eredeti szöveg a *cádik* (igaz) szót használja, és valójában „néped pedig – valamennyien igazak”),^{xxxviii} az elhozza a Messiást, majd pedig ezáltal megkapnánk a *pönimiut háTorát*, a Tóra ezoterikus tartalmát, amelyet a Messiás fog feltárni előttünk.^{xxxix}

Végül pedig ez fog elvezetni az „*áz jásir* – ez egy utalás a halottak feltámadására,”^{xl} megvalósulásához, hogy „ébredjetelek és ujjongjatek, ti porban lakozókat”^{xli} – és ő (a Rebbe) köztük lesz, azaz a Rebbe, a *baál háhilula* fog elvezetni minket a Messiáshoz, könyörületben és irgalomban.^{xlii}

(5716–1956. svát 10. szichájából)

és annak átvétele egy folyamatosan fennálló folyamattal; lásd *Turé záháv* (Táz) az *Orách chájimra*, 47:5.; lásd még *Likuté szichot*, 1. kötet, *Noách* 8. bekezdés. Ebből következően még most is menetelünk, hogy átvehessük a Tórát.

^{xxxiv} 2Mózes 14:14. Ez volt Mózes utasítása az emberek felé, a válasza azoknak a csoportoknak, akik vitáztak közülük. Lásd *Möchiltá* erre a versre, és a 2Mózes 15:6-ra.

^{xxxv} 4Mózes 7:12. Ez volt a jutalma Isten nevének a megszenteléséért a *kriát jám szuf* idején; lásd *Midrás Bámidbár rábá* 12:21., 13:4.; *Psziktá rábáti* 7. fejezet.

^{xxxvi} 2Mózes 25:8.

^{xxxvii} Lásd *Zohár Chádás*, *Noách* 23c-d. Ezen elv az Átler Rebbe *Boné Jörusálám*ában lett kifejtve, a 84. bekezdésben; *Máámáré ádmor házákén – hákcárim*, 403. oldal. Lásd még *Jomá* 86b: „Egy egyén megbánásáért is, a világ összes bűne megbocsátatik...”; és lásd a kommentárt a *Nötivot olámban*,

Nötiv hátsuvá 3. fejezet.

^{xxxviii} *Jesájá* 60:21.

^{xxxix} A Messiás eljövételével a Tórának egy új ki nyilatkoztatása veszi kezdetét, a *pönimiut háToráé*, amely a Tóra belső, mély tartalma, és maga a Messiás fogja azt megtanítani. Lásd Rási az *Énekek* 1:2-re; *Midrás Kohelet rábá* 11:8.; *Likuté Torá*, *Cáv* 17a. oldal; *Likuté szichot*, 3. kötet 1006. oldal. Lásd még *Zohár* 3:23a.

^{xl} 2Mózes 15:1. Az *áz jásir* általában úgy szokták fordítani, hogy „Akkor énekelt (Mózes és Izrael gyermekei...)” *Jásir*, mindazon által egy jövő idejű ige, így úgy is lehet olvasni, hogy „Akkor (az eljövendő időben) Mózes és Izrael gyermekei énekelni fognak,” ezzel egy olyan közlést javasol, amelyben a halottak feltámadására céloz. Lásd *Möchiltá* és Rási erre a versre, és *Szánhedrin* 95b.

^{xli} *Jesájá* 26:19.

^{xlii} Általánosan beszélve, a halottak feltámadása, a Messiás eljövetele után fog bekövetkezni, és az

V.

A haszid csók

Az előző Rebbe körülmételése

26. Körülmételésekor a Rebbe is sírt, csak úgy mint minden más kisbaba. Nagyapja, a Rebbe MáHÁRÁS, erre azt kérdezte tőle: „Miért sírsz? Amikor felnősz, akkor te leszel a... majd haszid filozófiát fogsz tanítani folyékony, tiszta beszéddel.”

Ez az anekdota a Rebbe „Jegyzetek a börtönből” című könyvében úgy szerepel, hogy a „leszel” szó után kihagyás van. Más *haszidoktól* úgy hallottam, hogy akkor a Rebbe MáHÁRÁS valójában azt mondta, hogy „akkor te leszel a Rebbe.” Ez bizony érthetővé teszi, hogy a Rebbe a könyvében miért csak három pontot írt ezen szavak helyén.

A haszid filozófia csókja

27. A Rebbe korai gyermek éveiben, 5644-ben (1883-1884), apja, a Rebbe RÁSÁB egy kétszobás lakásban lakott. Az egyik szoba hálóként funkcionált, a másikban pedig a Rebbe RÁSÁB az ismert rabbi és *hasziddal*, Jákob Mordecháj Beszpálov rabbi tanult. Az akkor még kised Rebbe ágya is ugyanebben a szobában volt. A kisgyermek Rebbe nagyon szép volt, ábrázata csak úgy sugárzott. Egy ké-

sői este alkalmával, amikor Jákob Mordecháj figyelte ahogy a kis Rebbe alszik, megjegyezte a Rebbe RÁSÁBnak, hogy a gyermek arcának az ábrázata és ragyogása jelzi gondolatainak a tisztaságát. Ez erős vágyat ébresztett a Rebbe RÁSÁBban, hogy megcsókolja fiát. De éppen abban a pillanatban jutott eszébe, hogy a Szentélyben annak idején volt, aki nem csak áldozatot mutatott be, hanem bizony még ezüstöt, aranyat és más dolgokat is a Szentély fenntartására adományozott. Így elhatározta, hogy a csókot *haszid* filozófiára váltja, és ekkor írta meg a *Má rábu máászzechá* kezdetű *máámárt*.

5652-ben a kéziratot oda adta a fiának, és azt mondta: „Ez a haszid filozófia csókja, és magyarázatot is fogok adni a megfelelő időben.” Négy évvel később, 5656-ban, az egész történetet elmesélte neki.

A Rebbe RÁSÁB helyettese, a Rebbe RÁJÁC

28. 5657-ben, a Rebbe RÁSÁB nagyon komolyan megbetegedett, így Moszkvába ment orvosi kezelésre. A szakorvosok azt mondták neki, hogy már csak néhány hó-

lesz a messiási korszak utolsó felvonása (lásd *Zohár* 1:139a., *Midrás háneelám*, és az idézett hivatkozások a *Nicucé Zohárban* *uo.*; Maimonidész, *A királyok szabályai* 11. fejezet). Ennek ellenére, a feltámadásnak számtalan állomása van, nem csak abban az időben (ez azt jelenti, hogy fontossági sorrendben, az igazak és a Tóra-tudósok előbb fognak felkelni, mint a többiek stb.), hanem kü-

lönböző periódusokban – néhányan egy korábbi periódusban, a messiási korszak korai állomásán fognak feltámadni. (Lásd Joszef Álbo rabbi, *Ikárim* 4:35; *Szdé chemed*, 3. kötet, *Mem* kezdőszóval 218. bekezdése, és az idézett hivatkozások ott. Példának okáért, szokták mondani, hogy Mózes és Áron akkor lesznek jelen, amikor a Szentély újra felépült (lásd *Toszáfot*, *Pszáchim* 114b., *echád*

napja van hátra. Ezt a hírt megtudva, a Rebbe RáSáb elhatározta, hogy elköltözik Izrael földjére, és ezen tervébe feleségét, Sterna Szára rebbecent is beavatta.

A rebbecen azt kérdezte tőle: „És mi lesz a *haszidokkal*, és a *haszid* filozófiával?”

A Rebbe RáSáb azt felelte neki: „Őt magam mögött hagyom” (ezzel utalva fiára).

Abban az időben, a Rebbe még csak tizenhét éves volt!

(5710–1950. svát 10. szichájából)

kezdőszóval), ami az idézett források szerint mindenképp meg kell előzze a halottak általános feltámadását. Ebben a kontextusban, a *szicha* azt mondja, hogy a *báál háhilulá* is korábban fog feltámadni, hogy a Messiás felé vezessen minket;

lásd *Likuté szichot*, 2. kötet 517. oldaltól és 6. kötet 294. oldaltól. (A *töchiát hámétim*, tehát a halottak feltámadásának teljes fogalomelemzését lásd *Tsvot ubiurim* a Rebbetől, 8. és 11. fejezetek.)

Kiadványunk próbakiadás.
Amennyiben megjegyzésük, javaslatuk van,
az alábbi elérhetőségeken várjuk azokat:
Telefon: +36 1 268 0183
E-mail: szichot@zsido.com